

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасне суспільство ставить молодь у жорсткіші рамки для вдалого працевлаштування та творчого розвитку, тому молодому спеціалістові будь-якої сфери діяльності необхідно бути освіченим, мобільним, активним. Основи виховання такої особистості закладаються в школі, а потім у вищому навчальному закладі. Отже, майбутні нації з її досвідченою молоддю залежить від педагогів, які з початкових класів і до випускних курсів вищих прививають молоді любов до знань, розвивають творчий потенціал, виховують естетичні, гуманістичні та інші якості особистості. Кожен педагог – це насамперед талановитий організатор, справжній лідер, досвідчений управлінець. Таким чином, завдання педагогічних університетів поширюється на формування, розвиток управлінських, організаторських якостей студентів. Одним з механізмів такого формування виступає студентське самоврядування, оскільки активна участь студентів у громадському житті передбачає формування навичок планування, організації, управління та контролю, що необхідне як для педагога, так і для будь-якого спеціаліста. Рівень сформованості управлінської культури студентської громади прямо пропорційний ефективності роботи органів студентського самоврядування та кількості залучених до них студентів. Отже, від налагодженості механізму організації діяльності органів студентського самоврядування залежить кількість залучених студентів, а, отже, і ступінь сформованості управлінських якостей у більшості студентів.

Таким чином, для формування управлінської культури майбутніх педагогів необхідно визначити компоненти управлінської культури, проаналізувати вплив роботи студентського самоврядування на розвиток кожного з цих компонентів, диференціювати роботу органів студентського самоврядування відповідно до спеціальностей студентів педагогічних університетів.

Метою даної статті є визначення впливу роботи органів студентського самоврядування на формування компонентів управлінської культури та визначення особливостей їх формування для педагогічних ВНЗ.

Перед тим, як досліджувати процес формування управлінської культури, доцільним є окреслити головні теоретичні питання управлінської культури.

Аналіз наукових підходів до змісту ключових питань проблеми засвідчив, що поняття "управлінська культура" є близьким до поняття "культура управління", однак вони не тотожні. Перше характеризує професійно-особистісні якості спеціаліста, друге – особливості його управлінської діяльності. Управлінська культура є важливою передумовою культури управління [3, с. 181].

У найбільш загальному вигляді управлінську культуру можна визначити як інтегровану, складну за змістом, соціально обумовлену якість особистості управління, яка синтезує значну кількість професійних та особистісних характеристик, призначених для актуалізації в практиці творчої управлінської діяльності з метою підвищення її ефективності, оптимізації педагогічного процесу [3, с. 189].

Ми визначаємо поняття управлінська культура як сукупність професійних знань, умінь і навичок, особистих якостей особистості, що дозволяють ефективно здійснювати управлінську діяльність на основі постійного самовдосконалення. Науковці вбачають у культурі управління якісну сторону управлінської діяльності (В.К. Белозілицький, Л.Г. Павлова, Ю.І. Палеха, Т.О. Пономаренко, А.А. Маурі та ін.). Водночас культуру управління доцільно розглядати як елемент загальної культури людини й суспільства в цілому [2, с. 8-9].

Формування, розвиток та функціонування управлінської культури здійснюється під час практичної діяльності суб'єктів управління. Однак, для того щоб досягнути високого рівня управлінської культури необхідно володіти теоретичними знаннями про сутність управління, навчатися застосовувати управлінські методи на практиці. Так, класичним методом соціального управління є метод регламентування, сутність якого полягає в тому, що ефективність управління досягається шляхом розподілу та закріплення завдань, функцій, обов'язків, прав та відповідальності, встановленням взаємозв'язків між суб'єктами управлінської діяльності [1, с. 112].

Управлінська діяльність – це насамперед робота з людьми, що передбачає встановлення зв'язків, прийняття рішень, управління поведінкою людей, прийняття відповідальності за успішне виконання роботи. Особистісні якості управлінців, менеджерів обумовлюють їхню здатність, уміння і навички виконання професійних знань. Важливими для управлінської діяльності також є вміння співпрацювати з людьми та мотивувати їх до активної діяльності, розуміти їх характери, здібності, психологічний стан [4, с. 102].

Аналіз теоретичних засад управлінської культури дав змогу відокремити наступні її компоненти стосовно управлінської діяльності студентської молоді, яка бере участь у роботі органів студентського самоврядування: мотиваційний, емоційно-вольовий, дієвий, особистісний.

Мотиваційний компонент передбачає рівень зацікавленості суспільним життям; характеризується прагненням бути лідером у групі та наявністю потреби досягти успіхів у якійсь студентській управлінській діяльності.

Емоційно-вольовий компонент визначається рівнем самоорганізації, що передбачає вміння планувати, моделювати, програмувати власну діяльність та дії підлеглих, оцінювати результати, гнучкість, самостійність у прийнятті рішень. Також показником емоційно-вольового компоненту є стійка емоційна рівноваженість та розвинена сила волі студентів.

Дієвий компонент характеризується сформованими комунікативними вміннями, стилем поведінки та вмінням будувати міжособистісні відносини з іншими.

Особистісний компонент управлінської культури визначається адекватною самооцінкою особистості, рівнем її активності в громадському житті та мірою розвиненості комунікативних та організаторських здібностей.

Вивчення специфіки роботи органів студентського самоврядування (далі ОСС) дає змогу стверджувати, що участь у ОСС позитивно впливає на формування кожного з компонентів управлінської культури.

Серед діагностичних методів були використані такі: анкетування з теми "Інтерес до суспільного життя", тестування "Діагностика міжособистісних відносин "Ліри"", "Комунікативні вміння Міхельсона"; серія тестових завдань: "Лідер", "Стиль саморегуляції поведінки", "Емоції", "Сила волі", "Комунікативні та організаторські здібності", "Я – як майбутній менеджер" та ін.

У діагностичному обстеженні взяли участь студенти 2 – 4 курсів фізико-математичного, психологічного факультетів та факультету підготовки вчителів початкових класів Слов'янського державного педагогічного університету.

Аналіз результатів дослідження засвідчив, що високий інтерес до суспільного життя, високе прагнення до лідерства та розвинені комунікативні та організаторські здібності мають студенти фізико-математичного факультету, що можна пояснити високим рівнем інтелектуального розвитку. Найвищий рівень самоорганізації, емоційну рівноваженість, високі показники сили волі та активності, розвиненість комунікативних та організаторських здібностей виявили студенти факультету підготовки вчителів початкових класів, що зумовлено специфікою їхньої учительської діяльності з дітьми. Зате найбільшу потребу в життєвому успіху, уміння будувати міжособистісні відносини, водночас дещо завищену самооцінку виявили студенти психологічного факультету, що можна пояснити їх професійними якостями та особливостями.

Таким чином, компоненти управлінської культури студентів різних факультетів виявилися неоднаковими, що зумовлено, на нашу думку, особливостями професійного спрямування та особистісними якостями. Студенти фізико-математичного факультету частіше виступають ініціаторами, лідерами, тоді як студенти факультету підготовки вчителів початкових класів більш самостійні, надійні, гнучкі, адекватно реагують на зміну умов, висунення і досягнення мети, а студенти психологічного факультету вмотивовані на досягнення мети, більш дисципліновані, спрямовані на встановлення дружніх відносин та співпраці з оточуючими. Урахування означеної специфіки при розподілі обов'язків та завдань студентів різних факультетів у діяльності органів студентського самоврядування у педагогічному вузі, дасть змогу забезпечити максимальний позитивний вплив на формування управлінської культури. Так, авторами креативних молодіжних проєктів можуть бути студенти фізико-математичного факультету, студенти факультету підготовки вчителів початкових класів можуть скоординувати роботу, визначити цілі та завдання, розподілити обов'язки, а виконавцями, волонтерами можуть виступити студенти психологічного факультету. Такий диференційований підхід у роботі ОСС допоможе студентам педагогічних вузів якісно використати свій потенціал та розвивати нові якості та здібності управлінської культури.

Дослідження підтверджено необхідністю цілеспрямованої системної роботи з урахуванням багатокомпонентної структури управлінської культури студентської молоді.

Так, щоб забезпечити інтерес до суспільного життя, прагнення до лідерства доцільно проведення інформаційних компаній з метою популяризації студентського самоврядування та залучення студентів до діяльності ОСС, здійснення неформальних та формальних засобів заохочення студентів, що беруть безпосередню участь у студентському самоврядуванні, проведення тренінгових програм для учасників студентського самоврядування, що дасть змогу мотивувати студентів для участі у роботі студентського самоврядування, засвоїти нормативно-правову базу студентського самоврядування, засади функціонування, лідерства, проєктно-грантової роботи, фандрайзingu, командоутворення та роботи в колективі тобто налаштуватися на роботу з підлеглими.

Для забезпечення рівня зацікавленості суспільним життям, прагнення бути лідером у групі та потреб досягти успіхів у якійсь студентській управлінській діяльності необхідним є планування роботи секторів ОСС з наступною коментованою оцінкою результатів, організація та проведення проєктів вузівського, міського масштабу.

Для формування комунікативних умінь, навичок побудови міжособистісних відносин доцільно навчити роботі в колективі, допомогти налагодженню дипломатичних відносин з деканами та адміністрацією ВНЗ, побудові демократичних відносин зі студентами.

Формування особистісних якостей студентів сприятимуть організація дозвілля студентів, участь в конференціях, семінарах, форумах, фестивалях міського, регіонального, всеукраїнського рівнів, а також участь у тренінгових програмах для студентів, в якості інструкторів, з метою розвитку організаторських, управлінських, лідерських якостей.

Таким чином, особливості діяльності студентів педагогічних вузів під час роботи в органах студентського самоврядування має широкий спектр можливостей для виховання перспективного професіонала-вчителя, здатного сміливо приймати самостійні інноваційні педагогічні рішення. Намагання та готовність студентів брати активну участь у вирішенні навчально-виховних задач, що стоять перед педагогічним університетом, формує самостійне мислення, соціальну активність, організаторські, комунікативні та управлінські здібності, що безумовно важливо для формування професійно-педагогічної та управлінської культури майбутнього вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Белоліпецький В.К.* Етика и культура управления: Учебно-практическое пособие / В.К. Белоліпецький, Л.Г. Павлова. – М. : ИКЦ "МарТ", 2004. – 384 с.
2. *Маури А.А.* Формирование управленческой культуры будущих менеджеров в вузе : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / А.А. Маури. – Нижний Новгород, 2009. – 20 с.
3. *Пономаренко Т.О.* Теоретичні засади культуровідповідного управління дошкільною освітою: монографія / Т.О. Пономаренко. – Луганськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2008. – 272 с.
4. *Корнещук В.В.* Професійна надійність діяльності сучасного спеціаліста: навчальний посібник / Вікторія Вікторівна Корнещук // Серія "Управління навчальними закладами" – За заг. ред. О.Я. Чебикіна. – Одеса: Видавець СВД М.П. Черкасов, 2008. – 132 с.

Подано до редакції 19.05.10

РЕЗЮМЕ

У статті відокремлені компоненти управлінської культури студентської молоді, яка бере участь у роботі органів студентського самоврядування, проаналізовано вплив роботи студентського самоврядування на розвиток кожного з цих компонентів та визначено особливості їх формування для студентів педагогічних ВНЗ.

Ключові слова: управлінська культура, студентське самоврядування, педагогічний ВНЗ.

О.Ю. Ступак

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ В УЗОВ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

РЕЗЮМЕ

В статье выделены компоненты управленческой культуры студенческой молодежи, которая участвует в работе органов студенческого самоуправления, проанализировано влияние работы студенческого самоуправления на развитие каждого с этих компонентов и определены особенности их формирования для студентов педагогических вузов.

Ключевые слова: управленческая культура, студенческое самоуправление, педагогический вуз.

O.J. Stupak

PECULIARITIES OF FORMING ADMINISTRATIVE CULTURE OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN ACTIVITY OF STUDENTS' SELF-GOVERNMENT ORGANS

SUMMARY

The article ascertains components of administrative culture of students' youth participating in work of students' self-government organs; analyzes influence of work of students' self-government organs on development of each of these components; presents peculiarities of their forming regarding students of pedagogical institutes of higher education.

Keywords: administrative culture, students' self-government, pedagogical institutes of higher education.